

ALICE BOUMAN EN MARGARETHA BAKKER VAN WOMEN FOR WATER, WATER FOR WOMEN PARTNERSHIP:

“Het water is een basisprobleem, vooral voor vrouwen”

De wereldwaterproblematiek; velen in ons land zijn er mee bezig: kroonprins Willem-Alexander als voorzitter van de Adviesraad voor Water en Sanitatie van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Waterleidingmaatschappij Drenthe, Vitens-Evides, PWN, Duintwaterbedrijf Zuid-Holland, Waternet, Aquanet, Aqua for All, Degis, NWP. Deze opsomming is zeker niet volledig. Tijdens de ontmoeting met de Wereldbank op 5 juni jl. in Amsterdam (zie H₂O nr. 13 voor een impressie) werd een vraag gesteld door ir. Margaretha Bakker, coördinator bij Women for Water, Water for Women Partnership (WfWfW). H₂O had een gesprek met haar en met drs. Alice Bouman-Dentener, voorzitter van het Steering Committee van WfWfW in hun kantoor aan de Benoordenhoutseweg in Den Haag, het pand waarin ook de Nederlandse Vrouwen Raad gevestigd is.

Wat is het Women for Water Partnership?

“Wij zijn opgericht als reactie op de uitkomsten van de wereldconferentie voor duurzame ontwikkeling in 2002 in Johannesburg. Die bijeenkomst was een vervolg op de grote conferentie in 1992 in Rio de Janeiro. Daar zijn de eerste afspraken gemaakt over wat de regeringen op het gebied van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding wilden bereiken. Elke vijf jaar zou bekeken worden hoe ver men gevorderd was. Tijdens die top in Johannesburg, na tien jaar dus, was de conclusie dat het niet opschiet. De problematiek wordt niet opgelost; er zijn weliswaar uitgebreide programma's voor implementatie opgesteld, maar met de realisatie hiervan wil het nog niet zo vlotten. Behoeft bestaat aan nieuw elan. Wij als vrouwenorganisaties hebben toen het initiatief genomen tot oprichting

van een aandeelhouderspartnerschap, geregistreerd bij de Verenigde Naties.”

Wat bedoelen jullie met: “wij als vrouwenorganisaties”?

“We kennen in vele landen een breed scala van vrouwenorganisaties. Om met Nederland te beginnen: de algemeen bekende als de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen en de Bond van Plattelandsvrouwen, maar ook de feministische verbanden. Daarnaast bestaan veel beroepsgebonden organisaties, zoals die van vrouwelijke artsen, vrouwelijke apothekers en vrouwelijke ingenieurs uit Wageningen. Het zijn allemaal organisaties van vrouwen die zich als vrijwilligers ergens voor inzetten vanuit een maatschappelijke betrokkenheid. Ze hebben, net als wij, hooguit een klein apparaat dat betaald wordt. Maar ze dekken een groot veld af, zowel in de breedte als in

de diepte. Ze werken aan de basis, ze zijn internationaal georganiseerd, ze houden zich met vele projecten bezig en ze hebben een enorm netwerk. Hoofddoelen van de bij Women for Water aangesloten organisaties zijn het bestrijden van de armoede en het bevorderen van duurzame ontwikkeling.”

Waar zit de verbinding met water?

“Duurzame ontwikkeling houdt veel meer in dan alleen de zorg voor het milieu. Die gaat ook over de gezondheid van mensen. Het verzorgen van de vele aidspatiënten in Afrika is een enorme belasting voor de vrouwen, want deze patiënten hebben veel water nodig en dat moet vaak van ver gehaald worden.”

“Op het Wereld Water Forum in Den Haag in 2000 werd de visie op het waterbeleid in de 21e eeuw gepresenteerd. Daarbij bleek dat bij de voorbereiding van die visie de helft van de wereldbevolking, de vrouwen, niet om een mening gevraagd was. Onder de vele honderden mensen die die visie hadden opgesteld, waren welgeteld twee vrouwen. Dat vonden wij absurd. De NVR had vanwege dat Wereld Water Forum een programma Water opgezet. Om vanuit de doelstelling van de duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding te kijken naar de voorstellen. We merkten ook dat er helemaal geen aandacht besteed was aan de genderdimensie.”

Wat is de genderdimensie?

“Gender is de sociaal-culturele invulling van iets vanuit het man- dan wel het vrouw-zijn. Mannen en vrouwen zijn verschillend, hebben verschillende posities en rollen in de maatschappij en dat heeft consequenties. Mannen zitten bijvoorbeeld meer in de besluitvormende organen. Vrouwen hebben meer te maken met de dagelijkse praktijk, de zorg voor de kinderen, het schoonmaken van het huis en het verzorgen van zieken. Zeker in de ontwikkelingslanden hebben mannen en vrouwen op een heel andere manier met water te maken. In Nederland speelt dat minder een rol, omdat de technische infrastructuur beter is. Het water komt in huis uit de kraan. Maar ook bij ons letten vrouwen vaak op andere aspecten in het omgaan met water.”

“Onze boodschap is: maak gebruik van de maatschappelijke kracht van vrouwen, schakel ze in. Een oplossing moet vraaggestuurd zijn, niet aanbodgestuurd. Die oplossing vinden is een langdurig proces dat maatwerk vraagt en onderzoek hoe het beheer van voorzieningen blijvend goed geregeld kan worden. Iets neerzetten zonder goed te bekijken of het in de gegeven sociaal-culturele context werkt, noemen wij ‘quick and dirty’. Onze benadering levert duurzame voorzieningen.”

Kunnen jullie een voorbeeld noemen?

“Er bestaan talloze voorbeelden van wat misgaat, bijvoorbeeld bij de wijze waarop

donorgelden besteed worden. In Bangladesh waren met veel donorgeld Ecosan-toiletten in de armste wijken geplaatst. Om de één of andere reden werkte dat niet. Men ging toen een andere bestemming voor de toiletten zoeken in plaats van te onderzoeken waarom ze bij die allerarmsten niet functioneerden. Die bleven toen met hun probleem zitten.”

“In Odessa was na Tsjernobyl een beweging van zwangere vrouwen ontstaan, die actief de problematiek van de watervoorziening aan de orde stelde. Eén van de punten was dat de mensen hoge rekeningen kregen voor water dat hen vanwege de grote lekverliezen nooit bereikt had. Ze plaatsten zelf watermeters in de huizen en vroegen om herstel van het waterleidingnet. De Wereldbank pakte die vraag op, schreef een tender uit die door één van de Franse bedrijven gewonnen werd. De waterleiding kwam er, maar toen was het water helemaal niet meer te betalen. Op organisatieniveau was het probleem opgelost, maar voor de vrouwen was er niets veranderd. De rekeningen bleven onbetaalbaar. Na het forum in Den Haag zijn wij begonnen om de krachten van vrouwenorganisaties in te zetten en te bundelen. Water is een basisproblematiek. Als je activiteiten wilt ontwikkelen die bekijken, loopt dat altijd via de vrouwen. Die weten waar het om gaat. Als je hen erbij betreft, heb je te maken met betrokken burgers.”

Hoe is dat verlopen?

“In 2000 is een eerste samenwerking tot stand gekomen; in 2003 een verdere uitbreiding. In 2004 zijn we als samenwerkingsverband van toen negen internationale vrouwenorganisaties erkend door de VN. In 2005 hebben we geld aangevraagd bij Buitenlandse Zaken om werkconferenties te organiseren en het partnerschap vorm te geven. Wij bouwen een nul-fase in als er een probleem is. We starten daarin een proces, waarin we met alle betrokkenen gaan kijken wat het probleem nu echt is, hoe je verantwoordelijkheden voor een blijvende oplossing kunt creëren. In zo'n fase halen we iedereen erbij die nodig is: de lokale autoriteiten, het waterbedrijf, leveranciers van producten, ontwerpers, banken en de belanghebbenden.”

“In Roemenië waren vrouwenorganisaties op het platteland bezig met gezondheid en water vanwege de ‘blue baby disease’. Nitraten en zware metalen vervuilen de putten waaruit de mensen hun drinkwater halen. Daar wonen miljoenen mensen op het platteland, allemaal verspreid. Ze bleken hun putten voornamelijk zelf te vervuilen door de manier waarop ze met hun afvalwater omgingen. De oplossing van de vrouwen was het installeren van ecotoiletten: toiletten waar niet met waterspoeling wordt gewerkt. Dat zijn niet de ouderwetse poepdozen die wij hier ook nog wel van vroeger kennen, maar moderne toiletten waarin urine en

ontlasting gescheiden worden. Ze zijn bijvoorbeeld heel succesvol in Zimbabwe. De ontlasting wordt met as, die de mensen genoeg in voorraad hebben, afgedekt en composteert dan snel. Beide restproducten worden in de landbouw gebruikt zonder de eigen waterput nog langer te beïnvloeden. Elke boerenfamilie krijgt zijn eigen toiletunit, voor scholen e.d. zijn er gezamenlijke units. Het is kleinschalig, maar wel grootschalige kleinschaligheid. De resultaten zijn er al. Het drinkwater in Zimbabwe vervuult niet meer, er zijn minder ziektes, de gezondheidstoestand van de mensen wordt beter.”

Wat is jullie benadering?

“Wij ondersteunen vrouwenorganisaties die zich richten op de armste van de armen, meestal op het platteland. Wij ontwikkelen geen projecten in de technische zin. Wij gebruiken onze netwerken om mensen, vooral vrouwen, zich bewust te laten worden van de basisproblematiek die water heel vaak is. En dan komen de samenhangen aan de orde, met het telen van groenten, ziektes, de ontwikkeling van bedrijfjes, maar ook de vraag wie het water verdeelt en hoe het verdeeld wordt, wat de prijs moet zijn en waar het geld blijft? Wij helpen dan bij de verdere uitwerking, het benaderen van donoren, het opzetten van een beheersorganisatie, etc. Daarbij werken we onder meer samen met Aqua for All.”

Hoe groot is de organisatie?

“WfWfW is een samenwerkingsverband van 17 organisaties uit Armenië, Oekraïne, Usbekistan, Roemenië, Bulgarije, Suriname, Colombia, Tanzania, Oeganda, Zuid-Afrika en Sri Lanka. Ook organisaties als Business and Professional Women International en Women in Europe for a Common Future zijn lid. Onze kracht is ons netwerk en onze werkwijze. Verder kunnen we helpen bij het voorbereiden van projecten, het organiseren van werkconferenties, het opzetten van de meest basale communicatie-infrastructuur, het zoeken van donoren voor een verdere aanpak, het inschakelen van goede partners of adviseurs en het vinden van de juiste financier. Door ons netwerk kunnen we organisaties met elkaar in contact brengen. Fluoride in drinkwater bleek zowel op Sri Lanka als in Oekraïne een probleem; de ervaringen die men op Sri Lanka met de tsunami had opgedaan, waren in Suriname bij de grote overstromingen daar te gebruiken.”

Wat is jullie eigen aandeel?

Alice Bouman: “Ik ben voorzitter van het bestuur van WfWfW, dat nu nog uit vijf, maar binnenkort uit zeven leden zal bestaan. Beroepsmatig ben ik algemeen secretaris van de Nederlandse Vrouwen Raad, maar

het werk voor Women of Water doe ik als vrijwilliger, op persoonlijke titel en in mijn eigen tijd.”

Margaretha Bakker: “Ik werk als coördinator, een halve week, de andere helft ben ik beleidsmedewerker bij de NVR. Het secretariaat telt verder nog een medewerker en een projectleider, beide ook deeltijdfuncties. Wij worden betaald via Buitenlandse Zaken. Onze omzet is ongeveer acht ton op jaarbasis, waarvan het grootste deel wordt besteed aan projecten. Wij zijn een kleine schakel in een grootschalige kleinschaligheid, maar wel een essentiële.”

Wat is jullie achtergrond?

Margaretha Bakker: “Ik ben in 1971 geboren in Broek op Langedijk, heb in Wageningen Ontwikkelingsstudies gedaan, een studierichting vooral gericht op economie en voorlichtingskunde. Ik ben in 1995 afgestudeerd en heb van 1997 tot 1999 in Sri Lanka

“Wij steunen de armsten van de armen”

onderzoek verricht voor het International Watermanagement Institute. Van 1999 tot 2002 heb ik in Zambia voor de FAO gewerkt als coördinator van het project Gender Irrigation and Household Food Security.” Alice Bouman: “Ik ben in 1954 geboren in Oberhausen, ben in 1980 afgestudeerd in Utrecht als bioloog, eigenlijk als etholoog, op een studie over het sociale gedrag van wolven. In Peru was ik zoologisch directeur in Lima. Verder was ik daar gastdocent aan verschillende universiteiten. In Egypte ben ik als coördinator duurzame ontwikkeling verbonden geweest aan Cedare, een VN-instituut in Cairo voor de ontwikkeling van een Arabische regio. In 1996 ben ik teruggekomen naar Nederland. In 1998 ben ik een jaar de Nederlandse vrouwenvertegenwoordiger bij de Algemene Vergadering van de VN geweest, in 2002 was ik lid van de regeringsdelegatie op de top voor duurzame ontwikkeling in Johannesburg en in 2003 ben ik algemeen-secretaris van de NVR geworden.”

“Het bijzondere van dit werk is dat wij ons niet bezighouden met de grote aantallen uit de millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties op watergebied voor het jaar 2015. Die zijn natuurlijk ook belangrijk, maar wij benaderen met maatschappelijk geëngageerde vrouwen de problemen van de werkvloer anders. Wij gaan niet primair voor een technische oplossing, maar voor sociale ontwikkeling. Iemand zei eens over ons: ‘You do great things with little money’”

Maarten Gast